

№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 818 sahifa,
2-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlilik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamishева	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abdulkarimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida)	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников .	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку.....	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	
Davolanish ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarga tibbiy-psixologik yondashuvlar	458
Po'latxo'jayeva Malika Rustamovna	
Equal Voice in the Classroom: A Gender-Based Approach	463
Gafurova Nodira Ravshanovna	

Matematik tafakkur kompetensiyalarini rivojlantirishda singapur ta'lim modelining innovatsion pedagogik yondashuvlari.....	468
<i>Sanobar Ibragimovna Kenjayeva</i>	
Boshlang'ich sinf mikrodars ishlanmasining texnologik xaritasini yaratish usullari.....	475
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	479
<i>Sodiqova Gulbahor G'ofurjon qizi, Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi</i>	
6–7 yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda mantiqiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati	484
<i>Sultonova Sitara Zarif qizi</i>	
Debat texnologiyalari va akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish.....	488
<i>Gulamov Shavkat Maxmudovich</i>	
Kognitiv yuk nazariyasi asosida boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'quv jarayonini optimallashtirish	492
<i>G'ulomova Moxinur Inomjon qizi</i>	
Muloqot madaniyati va liderlik ko'nikmalarining shakllanishidagi psixologik-pedagogik omillar	497
<i>Putatova Odinaxon Xamidovna</i>	
Tarbiyaviy ishlarni tashkil etish pedagogik muammo sifatida	501
<i>Qulmatova Xurshida Abdurahmonovna</i>	
O'quvchilarga algebrani o'qitishning dolzarb masalalari.....	504
<i>Qodirova B., Ibragimov N.</i>	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish masalalari	509
<i>Axmadjanova Moxiyat Sadriyevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning elektron ta'lim resurslari va innovatsion dasturlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.....	513
<i>Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna</i>	
Jo'rg' Oruell asarlarida davr va shaxs fojiasi	516
<i>Xatamova Kumush Javxar qizi</i>	
“Tabiiy fanlar” fanini o'qitish texnologiyasini STEAM yondashuvi asosida tuzish metodikasi	519
<i>Imankulov Nurbek Tursunkul o'g'li, Ashirov Shamshidin Annazarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyatiga samarali ta'sir etuvchi irodaviy sifatlar	525
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirishning mazmuni va metodikasi	528
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
Aqli zaiflik va autizm spektri buzilishining klinik-pedagogik farqlari	533
<i>Zakirova Fozilaxon Zafarjon qizi</i>	
STEAM yondashuvi asosida kreativ fikrlashni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	538
<i>Erkinov Ozodbek Faxriddin o'g'li</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	540
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar ota-onalarini logopedik korreksion ishiga jalb etish	543
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Abdullayeva Gulzoda Abdurazzoq qizi</i>	
Rus tili darslarining samaradorligini oshirishda nutqiy kompetensiyani shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	546
<i>Jurayeva Nilufar Shovkat qizi</i>	
Autizm spektridagi bolalarda nutqni rivojlantirish uchun sensor integratsiya usullarining ta'sirini o'rganish.....	549
<i>Mo'minova Gulnora Qurvonali qizi</i>	
Yosh taekvondochilarni maxsus mashqlar yordamida kyorugi texnikasini rivojlantirish	552
<i>Sheraliyev Sarvarbek Soxibjon o'g'li</i>	
“Motivatsion yondashuv” hamda “kreativ fikrlash” tushunchalarining mazmun va mohiyati	556
<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning o'rni	559
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi</i>	

Ta'lim falsafasining ijtimoiy-madaniy evolyutsiyasi	562
Uzakova Zahroxon Muhammad Zarif qizi	
Fizika ta'limida ijodiy tafakkurni shakllantirishning innovatsion modeli: muammoli ta'lim va interfaol metodlar asosida kompetensiyaviy yondashuv	565
Yusupov Kodirjan Batirovich	
Игровые проекты как средство обучения предлогам английского языка.....	569
Нуратдинова Наргиза Бахтияровна	
Формирование межкультурной коммуникативной компетенции через изучение речевого этикета в цифровой среде (мессенджеры и социальные сети)	572
Юсупова Сохила Сайфиевна	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	575
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilar valeologik kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va mohiyati	579
Sardorxon Quvondiqov	
Pedagogik ta'lim muassasalari bo'lajak o'qituvchilarida integrativ yondashuv – milliy g'urur tuyg'usini rivojlantirish yondashuvi sifatida.....	584
Miraxmedov Fatxulla	
Bolalarni xavfsiz, erkin, o'yinga asoslangan va do'stona muhitda tarbiyalash – muvofiqlashtirishning yangi standartlari.....	590
Mamadaliyeva Dilfuza Baxtiyorovna	
Alisher Navoiyning "Arba'in" asaridagi qit'alarda sahih hadislarining badiiy talqini	595
Nematullayeva Madina Zafarovna	
Umumta'lim maktablarida chizmachilik fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	598
Xalimov Moxir Karimovich	
Biologiya fanini o'qitishni modernizatsiyalash bo'yicha zamonaviy yondashuvlar.....	603
Axmadjanova Mohiyat Sadriyevna	
Dizariya shakllarining klinik-pedagogik tavsifi	607
Iminjonova Moxichexra Alimardon qizi	
Oliy ta'limda kechki ta'lim talabalarining o'quv faolligini oshirishda faollashtiruvchi interaktiv ma'ruza metodining didaktik strukturasi va pedagogik imkoniyatlari.....	611
Axmedova Zilola Muxtor qizi	
Оптимизация процесса самообразования студентов русской филологии в условиях современного образовательного пространства	617
Азизова Д. А.	
Bo'lajak tarixchilarda tarix falsafasining zamonaviy konsepsiyalariga doir bilimlarni rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi.....	622
Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnatsevarlikka tarbiyalashda pedagogik texnologiyalarning turlari va ularni qo'llash imkoniyatlari.....	625
Xudaybergenova Adolat Usmanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyalashda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligi.....	629
Jumanova Fotima Uralovna, Azimova Zebxon Tohirovna	
4K yondashuvi asosida dars topshiriqlarini ishlab chiqish.....	635
Boboyeva Nafosat Tulqin qizi	
O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik diagnostika.....	639
Xolmatova Ziroatxon Anvarovna	
Raqamli ta'lim muhitida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati.....	642
Abdullayeva Ozoda Odiljon qizi	
O'yinchilarning texnik va taktik tayyorgarligi.....	645
Madaminov Oribdjan Nishanbayevich	

Ta'lim jarayonida gamifikatsiya va didaktik o'yinlar orqali metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	648
<i>Xayrullina Parizod Farg'at qizi</i>	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va monitoring tizimi.....	651
<i>Umurov Zarif Latifboyevich</i>	
Boshlang'ich sinflarda folklor asarlarini aksiologik yondashuv asosida o'qitish metodikasi	660
<i>Aytmuratova Elvira Ersultanovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilari tanqidiy fikrlashining psixologik va pedagogik mohiyati.....	663
<i>Haydarova Kamola Ergashboy qizi</i>	
Differensial ta'limning nazariy-konseptual asoslari.....	667
<i>Rasulova Nozigul Abdivoxid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyatga o'rgatishda kreativ shaxsni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar	671
<i>Rizoyeva Muslima Raxmonovna</i>	
Информационная компетентность через призму филологии: ключевые факторы формирования ...	679
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida qadriyatlar tizimini shakllantirishning samarali yo'llari	683
<i>Mamatova Zarena Abduljalilovna</i>	
O'zbekiston va Angliyada pedagogik ta'lim tizimining tarixiy asoslari.....	686
<i>Miramatova Laylo Ravshanjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	690
<i>Nilufar Xalikova Mirkadirovna</i>	
Badmintonchilarda maxsus chaqqonlik tayyorgarligining o'yin faoliyatiga ta'siri	694
<i>Samadova Uktabar Hasanovna</i>	
<i>Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirishda sinergetik</i>	
yondashuvning o'рни va ahamiyati	698
<i>Yusupova Dilnoza Fayzullayevna</i>	
Pedagogical Essence of Improving Students' Collaborative Skills Through Multi-Vector Approaches	702
<i>Turemuratova Aziza Begibaevna, Otelbayeva Muhayyo Alisher qizi</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarining maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv, estetik va ijodiy rivojlanishiga ta'siri	708
<i>Shaymuradov Taxir Zamanovich</i>	
Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni baholash mezonlari: falsafa fanining o'quv jarayoniga integratsiyasi	713
<i>Abdullayev Akmal Nasriddinovich</i>	
Klasterli ta'lim muhitida bo'lajak o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodlari.....	717
<i>Abdurahmonov Maqsad Bekjonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillari.....	720
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ sifatlarini oshirish: zamonaviy yechimlar va muammolar	724
<i>Abduxalimova Yulduz Normurod qizi</i>	
Maktablarda sun'iy intellekt asosida xorijiy tillarni o'qitish afzalliklari	728
<i>Altmisheva Iroda Mavlonovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	731
<i>Ashurov Yusuf Alisher o'g'li</i>	
Bolalikni qayta anglash: mariya montessori pedagogik qarashlarining ilmiy asoslari	735
<i>Ismatullayeva Madinabonu Akmaljon qizi</i>	
14-15 yoshli o'quvchilarning jismoniy tarbiya vositalari orqali jismoniy tayyorgarligi samaradorligini oshirish metodi	740
<i>Karimboyev Og'abek Qadamboyevich</i>	

O'zbekiston xalqlarining amaliy san'ati va ma'naviy merosini o'rganish: tarixiy va pedagogik jihatlar	744
Kayumov Erkin Kazakbayevich	
Fizika ta'limida kognitiv texnologiyalar asosida talabalarning mantiqiy va analitik tafakkurini rivojlantirish yo'llari	748
Madumarov Shodonbek Az'amjonovich	
Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonlarida pedagogik-psixologik bilimlarning ahamiyati	751
Muratova Shaxnoza Ibatovna	
Yoshlar o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashda pedagogik resurslar va hamkorlik infratuzilmasining ahamiyati	754
Matnazarov O'ktam Latipovich	
Maxsus pedagogika o'qituvchilarining pedagogik va psixologik tayyorgarlik darajasi	757
Oxunov Ilxomjon Abdunabiyeich	
Funksional bog'liqlikni tushunishda vizual-eksperimental metodning samaradorligi	760
Qobilova Nargiza Anvarovna, Shamuratov Zafar Ergashevich	
The Psychological Importance of Emotional Intelligence and Stress Resilience in Increasing Professional Efficiency of Primary School Pedagogues	766
Tajiboyeva Odinakhon	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida mashg'ulotlar jarayoni sifatini monitoring qilish vositasi sifatida	769
Tashbayev Naim Sadikovich	
Axloqiy tafakkur va axloqiy qaror qabul qilish kompetensiyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	773
Temirova Oydina Muhiddinova	
Oliy ta'lim muassasalarida "Muhandislik kompyuter grafikasi" fanini o'qitishning metodik asoslari va zamonaviy yondashuvlari	776
Xamidov Dilshod Olimjon o'g'li	
Kasbiy ta'lim rahbarlarining individual yondashuv asosida kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari ...	780
Yangiboyev Kamol Norboyevich	
Тема экологических проблем как элемент духовно-нравственного воспитания студентов в произведениях Чингиза Айтматова	784
Абдулвохидов Элёр	
Девиантное поведение школьников в образовательной среде: проблемы классификации и гендерные особенности восприятия педагогами	789
Алимжанова Матлюба Юнусовна	
Анализ проблем развития профессиональной иноязычной компетенции по английскому языку у студентов медицинских вузов	793
Исраилова Илона Халитовна	
Психолого-педагогические условия использования изобразительной деятельности как средства стимуляции коммуникативных навыков у воспитанников с синдромом дауна	798
Каримова Регина Шовкатовна	
Методика развития специальной физической подготовленности футболистов 11–12 лет с использованием современного инновационного оборудования	802
Мирзабаев Диёрбек Камилович	
Нейроигра как эффективное средство развития познавательных и регуляторных функций у детей дошкольного возраста	805
Намазбаева Лола Закировна, Маткаримова Шарира Рахимжановна	
Методы и приёмы технологии развития критического мышления в курсе "Общая педагогика": опыт проектирования учебного процесса в вузе	809
Янкина Рано Садыковна	

O'ZBEKISTON VA ANGLIYADA PEDAGOGIK TA'LIM TIZIMINING TARIXIY ASOSLARI

Miramatova Laylo Ravshanjon qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti magistranti

ORCID: 0009-0008-8677-8978

Ilmiy rahbar: Kusharbayev Djanibek Uralbayevich

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston va Angliyada pedagogik ta'lim tizimining shakllanishi hamda rivojlanish bosqichlari tarixiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Shuningdek, har ikki davlatda o'qituvchilar tayyorlash tizimining shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan ijtimoiy-siyosiy omillar yoritiladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish jarayonida tarixiy tajribadan samarali foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: o'qituvchilar tayyorlash tizimi, tarix, taraqqiyot, davr, ta'lim, maktab, madrasa, O'rta Osiyo, pedagogik kurslar, Angliya, mentorlik, kollej, universitet.

Abstract: This article analyzes the formation and development stages of the teacher education system in Uzbekistan and England from a historical perspective. It also examines the socio-political factors that influenced the establishment of teacher training systems in both countries. The results of the study reveal opportunities for the effective use of historical experience in improving modern systems of teacher education.

Key words: teacher training system, history, development, era, education, school, madrasah, Central Asia, pedagogical courses, England, mentoring, college, university.

Аннотация: В данной статье анализируются этапы формирования и развития системы педагогического образования в Узбекистане и Англии с исторической точки зрения. Также рассматриваются социально-политические факторы, оказавшие влияние на становление системы подготовки учителей в обеих странах. Результаты исследования раскрывают возможности эффективного использования исторического опыта в совершенствовании современной системы подготовки педагогических кадров.

Ключевые слова: система подготовки учителей, история, развитие, эпоха, образование, школа, медресе, Центральная Азия, педагогические курсы, Англия, наставничество, колледж, университет.

KIRISH

Ta'lim tizimining zamonaviy bosqichida xalqaro hamkorlik va innovatsion pedagogik yondashuvlarning kengayib borishi davlatlardan ta'lim jarayonini xalqaro standartlar asosida modernizatsiya qilishni talab qilmoqda. Bu jarayonda xorijiy pedagogik tajribalarni ilmiy asosda o'rganish, qiyosiy tahlil qilish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi. Xususan, O'zbekistonning TIMSS, PISA, TALIS kabi xalqaro baholash dasturlaridagi ishtiroki ta'lim tizimini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish, o'quvchilar kompetensiyalarini zamonaviy baholash mezonlari asosida shakllantirish hamda o'qituvchilar tayyorlash tizimini innovatsion yondashuvlar bilan boyitishni talab etmoqda. Bu jarayonlar xorijiy ilg'or tajribalarni chuqur o'rganish, qiyosiy tahlil qilish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirilgan holda joriy etish zarurligini yanada oshiradi.

Xorijiy tajribalarni qiyosiy o'rganishda komparativistik pedagogikadagi metodologik yondashuvlarga alohida ahamiyat berish zarur. Komparativist olim N. Belkanov qiyosiy pedagogikada tarixiy-falsafiy va tizimli-mantiqiy yondashuvlarni ajratib ko'rsatadi. Xususan, tarixiy-falsafiy yondashuv tadqiqot obyekti hisoblangan davlatda o'rganilayotgan ta'lim jarayonining tarixiy-madaniy tahlilini ifodalaydi. Ingliz komparativistikasining klassik vakili M. Sendler ham ma'naviy va madaniy omillarni bilmasdan turib milliy ta'lim tizimini taqqoslash mumkin emas, deb hisoblagan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanishi masalasi pedagogika fanida muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston pedagogika maktabida bu masala umumiy pedagogika, ta'lim tarixi hamda pedagog kadrlar tayyorlash nazariyasi doirasida o'rganilgan. Jumladan, B. X. Xodjayev pedagogika nazariyasining zamonaviy yondashuvlarini yoritib, pedagogik ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda shakllanishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, pedagog kadrlar tayyorlash tizimining rivoji ta'lim siyosati, ijtimoiy ehtiyoj hamda ilmiy-pedagogik an'analarning uyg'unlashuvi bilan belgilanadi (Xodjayev, 2017).

O'rta Osiyoda ta'lim tizimining tarixiy shakllanishi masalasi bir qator tadqiqotlarda yoritilgan. Xususan, G. Izbullayeva O'rta asrlarda maktab va madrasa tizimi ta'limning asosiy shakli bo'lganini qayd etadi. Muallifning ta'kidlashicha, XII–XIII-asrlarda Buxoro, Samarqand, Marv kabi ilmiy markazlarda faoliyat yuritgan madrasalar diniy bilimlar bilan bir qatorda dunyoviy fanlarni ham o'qitgan. Bu muassasalar o'z davrida ilmiy muhit shakllanishiga hamda muallimlar tayyorlash jarayoniga muhim ta'sir ko'rsatgan (Izbullayeva, 2018).

Pedagogik ta'limning keyingi tarixiy bosqichlari sovet davri ta'lim tizimi bilan bog'liq holda o'rganilgan. A. Hakimov sovet davrida o'qituvchilarning kundalik hayoti, ularning kasbiy faoliyati hamda pedagog kadrlar tayyorlash tizimidagi o'zgarishlarni tahlil qiladi. Tadqiqotda ushbu davrda pedagog kadrlar tayyorlash tizimi markazlashgan boshqaruv asosida tashkil etilgani, pedagogik institutlar va o'quv yurtlari faoliyati kengaygani ko'rsatib berilgan (Hakimov, 2022).

Pedagogika nazariyasi va ta'lim tarixi masalalari R. A. Mavlonova, B. Ziyomammedov hamda X. Ibragimov va Sh. Abdullayevlarning ilmiy ishlari orqali ham keng yoritilgan. Ushbu olimlar pedagogik ta'lim tizimini rivojlantirishda nazariy bilimlar va amaliy tayyorgarlikning uyg'unligi muhimligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, M. Abdullayeva ta'lim tarixiga oid tadqiqotlarida O'rta Osiyoda pedagogik an'analarning shakllanishi hamda ta'lim muassasalarining rivojlanish bosqichlarini tahlil qilgan (Abdullayeva, 2013).

Angliyada pedagogik ta'lim tizimining rivojlanishi xorijiy tadqiqotchilar tomonidan ham keng o'rganilgan. Anna Wloch Angliyada XIX-asrda o'qituvchilar tayyorlash tizimi ustoz-shogird (pupil-teacher) modeli asosida shakllanganini qayd etadi. Wendy Robinson esa Angliya va Uelsda o'qituvchilar tayyorlash tizimi tarixiy jaryonda maktabga asoslangan amaliy model hamda universitetga asoslangan akademik model o'rtasida rivojlanib kelganini ko'rsatadi. Shuningdek, Z. Zernyakova tadqiqotlarida Buyuk Britaniyada pedagogik ta'lim tizimi zamonaviy davrda xalqaro standartlar, akademik tayyorgarlik hamda pedagogik amaliyot uyg'unligi asosida takomillashib borayotgani ta'kidlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada O'zbekiston va Angliyada o'qituvchilar tayyorlash tizimi tarixini tahlil qilish uchun tarixiy metod, qiyoslash, tahlil hamda statistik metodlardan foydalanildi. Tarixiy metod yordamida har ikkala davlatning o'qituvchilar tayyorlash tizimi rivojlanishi xronologik ketma-ketlikda ko'rib chiqildi, tahlil metodi yordamida esa har bir rivojlanish davrining mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi hamda ta'siri o'rganildi. Qiyosiy metod esa mazkur jarayonlardagi umumiy va farqli jihatlarni aniqlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston "Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari" g'oyasi asosida yangi bosqichga qadam qo'ydi. Yangi davr, o'z navbatida, Respublikamizda o'qituvchilar tayyorlash tizimiga ham aniq va qat'iy talablar qo'ymoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-son¹ Farmonida pedagog kadrlar maqomini oshirish, ularning bilimi va malakasini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish aniq maqsad etib belgilab qo'yilgan. O'qituvchilar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirishda uning tarixini tahlil qilish, o'tgan davrlardagi yutuqlar, muvaffaqiyatlar hamda xatoliklarini o'rganish katta ahamiyat kasb etadi.

Ma'lumki, insoniyat ibtidoiy jamoa bo'lib yashagan davrda o'zining ta'lim va tarbiyaga bo'lgan ehtiyojini kundalik mehnat jarayonida qondirgan. Bu davrdagi ta'lim-tarbiya faqat oilada amalga oshirilgan bir bosqichli tizimdan iborat bo'lgan. Keyinchalik inson ongi va tafakkuri yuksala boshladi, ishlab chiqarish kuchlari taraqqiy etdi, insonlar yirik qabilalarga birlasha boshladilar. Ularda yerni o'lchash, kun sanash, vaqtni belgilash, suv toshqinlarining oldini olish, qabilani boshqarish kabi yangi bilimlarga ehtiyoj paydo bo'la boshlagan. Jamiyatda mehnat taqsimoti vujudga kelgach, to'plangan bilimlarni keyingi avlodga o'rgatuvchi kishilarga ham ehtiyoj paydo bo'lgan. Natijada yozuv va uni o'rgatuvchi muallimlik kasbi vujudga kelgan.

VII–XIV-asrning birinchi yarmigacha O'rta Osiyo hududida, xususan, Buxoro, Samarqand, Urganch, Marv, Balx, Nishopur kabi shaharlarda bir nechta ta'lim muassasalari, jumladan, maktablar, madrasalar, qorixonalar mavjud bo'lgan. O'quvchilarga diniy va dunyoviy bilim asoslarini o'rgatish, ularda go'zal insoniy fazilatlarni shakl-

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-son Farmoni: <https://lex.uz/ru/docs/-4312785>

lantirish bu davrdagi ta'lim va tarbiya jarayonining eng asosiy vazifasi edi. Maktablar boshlang'ich ta'lim muassasalari hisoblangan bo'lib, undagi ta'lim tizimi bir qancha bosqichli tarzda puxta tashkil etilgan. Masalan, faqatgina alifboni o'rganishga 3–4 oydan 1 yilgacha vaqt sarflangan. Maktablarda darslarni mullalar olib borishgan.

Madrasalar yuqori bosqichdagi ta'lim muassasalari hisoblangan. Ularning vazifasi maktablar uchun mullalarni tayyorlash, davlat idoralari va boshqaruv mahkamalariga qozilarni tayyorlash, shariat ulamolarini yetishtirishdan iborat bo'lgan. Madrasada o'qish muddati talabalar iqtidoriga qarab o'rtacha 7–12 yil davom etgan. Madrasalarda talabalar uchun ta'lim dasturlari uch bosqichga ajratilgan: birinchi, quyi bosqich (adno yoki iptidoiy), ikkinchi, o'rta bosqich (avsat yoki rushdiy) va uchinchi, yuqori, oliy bosqich (a'lo yoki iqdadiy). Asosiy ta'lim metodlari ma'ruza hamda bahs-munozaradan iborat bo'lgan.

XIV–XVI-asrlarda O'rta Osiyoda Amir Temur va temuriylar hukmronligi davrida ta'lim va tarbiya yanada yuksaldi. Bu davrda madrasa oliy ma'lumot beruvchi ta'lim maskani hisoblangan. Samarqand shahrining o'zida 17 ta madrasa faoliyat yuritgan. Bu madrasalar muayyan darajada ixtisoslashgan edi. Masalan, boshqaruv kadrlarini tayyorlash Muhammad Sulton madrasasida, diniy muassasalar uchun kadrlar tayyorlash Mavlono Qutbiddin Sadr madrasasida, umumiy mutaxassislar, ya'ni ziyoli, imom va maktab o'qituvchilarini tayyorlash esa Idigu Temur hamda Saroymulkxonim madrasalarida amalga oshirilgan. Biroq barcha madrasalarda Qur'on, hadis va fiqh fanlari o'rganilgan. Madrasalarda darslar arab, fors va turkiy (o'zbek) tillarida olib borilgan.

Ma'lumki, XIX-asrning ikkinchi yarmida Turkiston Rossiya imperiyasi tomonidan mustamlakaga aylantirilgan. Bu jarayon ta'lim sohasiga, xususan, pedagoglar tayyorlash tizimiga ham o'z ta'sirini ko'rsatdi. Ko'plab rus-tuzem maktablarining tashkil etilishi hamda savodsizlikni tugatishga qaratilgan ishlarning kengayishi malakali pedagog kadrlarga bo'lgan talabning ortishiga sabab bo'ldi. Bu davrgacha Turkistonda o'qituvchilar madrasalarda tayyorlangan bo'lsa, 1879-yilga kelib bu jarayon Turkiston o'qituvchilar seminariyasi tomonidan amalga oshirilgan. Mazkur seminariya Toshkent shahrida tashkil etilgan bo'lib, uning asosiy vazifasi rus-tuzem maktablari uchun pedagoglar tayyorlashdan iborat bo'lgan. Bunda asosan Turkistonga ko'chib kelgan ruslarning farzandlari o'qigan, mahalliy aholi vakillaridan bo'lgan o'quvchilar soni esa juda ozchilikni tashkil etgan. Masalan, 1886-yilda ta'lim olgan o'quvchilardan atigi 9 nafari mahalliy millat vakillariga mansub edi.

O'qituvchilar yetishmasligi muammosini hal qilish maqsadida qisqa pedagogik kurslar tashkil etildi. 1917-yilda Qo'qon, Andijon, Toshkent va Samarqand shaharlarida o'qituvchilar tayyorlaydigan qisqa pedagogik kurslar ochilgan. Bu kurslarda asosan individual-guruhlab o'qitish va lotin orfografiyasiga alohida e'tibor berilgan. Bu yo'l orqali sovet hukumati an'anaviy arab yozuvidagi ta'lim tizimini lotin yozuviga o'zgartirish hamda yangicha dunyoqarashga ega o'qituvchilarni tayyorlashni maqsad qilgan. Bunday kurslarni Maorif xalq komissarligi qoshidagi maxsus komissiya nazorat qilgan. Qisqa pedagogik kurslarda asosan yosh ishchi va dehqonlar o'qitilgan. Shuning uchun mashg'ulotlarning asosiy maqsadi mehnatkashlar ommasini tarbiyalash, ularga ta'lim berish hamda ularni kommunizm qurilishiga tayyorlash edi.

1920-yilning sentabrigacha qisqa muddatli pedagogik kurslarda mahalliy aholi vakillaridan 1140 nafar o'qituvchi tayyorlangan va 1522 nafar kishi qayta o'qitilgan. O'zbekistonning janubiy viloyatlarida 1922–1923-yillarda 31 nafar o'qituvchi ishlagan bo'lsa, 1924–1925-yillarga kelib ularning soni 143 nafarga yetgan. Shu yillarda O'zbekistonda o'qituvchilarning 80 foizi qisqa muddatli kurslarda tayyorlangan (M. Turayeva, 2023). Bu kurslar odatda 4–5 oy davom etgan. Biroq qisqa muddatda ko'p o'qituvchi tayyorlash imkonini bergan bo'lsa-da, ularning sifat darajasi yetarli darajada yuqori bo'lmagan.

XX-asrning 20-yillariga kelib o'rta maxsus va oliy ma'lumotli kadrlar tayyorlaydigan o'quv yurtlari paydo bo'la boshladi. 1920–1921-yillarda oliy tipdagi o'quv yurtlari – o'zbek erlar dorulmuallimi, o'zbek xotin-qizlar dorulmuallimi hamda boshqa mahalliy millatlar uchun jami 7 ta dorulmuallim faoliyat yuritgan. Dorulmuallimida o'qish davomiyligi 2 yil bo'lib, unda sirtqi ta'lim shakli ham mavjud bo'lgan.

1920-yilda Toshkent shahrida Temiryazev nomidagi Oliy pedagogika o'quv yurti hamda Xalq maorifi instituti tashkil etilgan. 1924-yilga kelib O'rta Osiyo davlat universiteti, 7 ta dorulmuallimin va 6 ta pedagogik o'quv yurtlarida jami 1775 nafar o'quvchi tahsil olgan. 1925-yilda O'zbekiston qishloqlarida 2748 nafar muallim faoliyat yuritgan (B. X. Xodjayev, 2017).

Keyinchalik pedagogik o'quv yurtlariga texnikumlar nomi berilgan. 1927-yil yanvar oyida Samarqandda Oliy pedagogika instituti ochilgan. 1933-yilda ushbu institut bazasida Samarqandda O'zbekiston davlat universiteti tashkil etilgan. Shunday qilib, 1928-yilda O'zbekiston hududida 19 ta pedagogika texnikumi va 1 ta pedagogika oliy o'quv yurti faoliyat ko'rsatgan.

1985–1990-yillarda respublikada 14 ta pedagogika instituti va 38 ta o'rta maxsus bilim yurti faoliyat yuritgan hamda bu muassasalarda yiliga o'rtacha 17 ming nafar yosh pedagog tayyorlangan.

Angliyada o'qituvchilar tayyorlash tarixiga oid “chayqaluvchi mayatnik” metaforasi ko'p uchraydi. Bu o'xshatish o'qituvchilar tayyorlash tarixida quyidagi ikki asosiy model navbatma-navbat ustunlik qilganini anglatadi:

1. Ustoz-shogird (pupil-teacher) tizimi orqali pedagoglar tayyorlash.
2. Kollejlar va universitetlarda pedagoglar tayyorlash.

Ustoz-shogird (pupil-teacher) tizimi maktabga asoslangan model bo'lib, u avval mavjud bo'lgan monitoring tizimini (monitorial system) isloh qilish natijasida paydo bo'lgan. Monitoring usuli Joseph Lancaster va Andrew Bell tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, monitorlar – maktabning kattaroq va bilimdon o'quvchilari kichik o'quvchilarga ta'lim berish uchun jalb qilingan. Bu tizim o'qituvchilar yetishmovchiligi muammosiga o'z davrida samarali yechim bo'la olgan.

Ustoz-shogird tizimi maktablarda o'qituvchi tayyorlashning dastlabki shakli bo'lib, 1846-yilda Key Shattlvord tomonidan rasmiy tartibga solish taklifi berilgan. Tizimning maqsadi boshlang'ich maktablarda ta'lim sifatini oshirish hamda pedagog kollejlari malakali nomzodlarni jalb qilishdan iborat edi.

Bu tizimda o'quvchi 13 yoshdan boshlab 5 yil davomida maktab boshqaruvchisi huzurida shogird sifatida faoliyat olib borgan. Chunki o'quvchilar 13 yoshda maktabni bitirishgan, pedagog tayyorlovchi kollejlarga qabul esa 18 yoshdan boshlangan. Shu tariqa bu tizim maktab va kollej o'rtasidagi 5 yillik davrni to'ldirgan. Shogirdlar haftasiga 5 kun maktabdagi darslardan oldin yoki keyin 1,5 soat davomida nazariy ta'lim olishgan va ularning pedagogik faoliyati uchun haq to'langan.

1881-yilda Londonda tashkil etilgan markaz Angliya o'qituvchilar tayyorlash tizimining yana bir muhim rivojlanish bosqichi bo'ldi.

XIX-asr oxiri – XX-asr boshlarida Angliya hukumat komissiyasi o'qituvchilarni universitetlarda tayyorlash hamda maxsus pedagogika fakultetlarini tashkil etishni taklif etdi. 1890-yilda hukumat universitetlar qoshidagi kunduzgi pedagogik tayyorlov kollejlari faoliyatini tartibga soluvchi nizomni ishlab chiqdi. Bu kollejlarda talabalar kasbiy tayyorgarlik bilan birga universitet ma'ruzalarida qatnashish va akademik daraja olish imkoniyatiga ega bo'lgan.

1902-yilda qabul qilingan Ta'lim aktiga ko'ra Mahalliy Ta'lim Hokimiyatlari (Local Education Authorities) o'qituvchilar tayyorlash tizimiga mas'ul etib belgilangan. Shu tariqa pedagoglar tayyorlash jarayoni tobora kollej va universitetlarga yo'naltirildi. XX-asr boshlarida kollejga asoslangan model ustunlik qilgan va 1980-yillarning oxirigacha yetakchi pozitsiyani saqlab qolgan. 1980–1990-yillarda esa tizimda muhim o'zgarishlar amalga oshirildi va Angliyada o'qituvchilar tayyorlash tizimi markazlashgan, davlat tomonidan nazorat qilinadigan sohaga aylandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston va Angliyada o'qituvchilar tayyorlash tizimining tarixiy asoslarini komparativistik tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har ikki mamlakatda pedagog kadrlar tayyorlash tizimi jamiyatning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanish jarayonlari ta'sirida shakllangan. O'rta Osiyoda dastlab ta'lim tizimi maktab va madrasalar asosida rivojlangan bo'lib, bu muassasalar diniy hamda dunyoviy bilimlarni berish bilan birga jamiyat uchun zarur bo'lgan muallimlar va ilm ahlini tayyorlash markazi vazifasini bajargan. Angliyada esa o'qituvchilar tayyorlash dastlab ustoz-shogird (pupil-teacher) tizimi asosida, ya'ni bevosita maktab amaliyoti orqali amalga oshirilgan.

Shuningdek, Angliyada o'qituvchilar tayyorlash tizimi tarix davomida maktabga asoslangan amaliy model va universitetga asoslangan akademik model o'rtasida rivojlanib kelgan bo'lsa, O'zbekistonda ta'lim tizimi turli tarixiy bosqichlarda diniy ta'lim muassasalari, keyinchalik esa davlat tomonidan boshqariladigan pedagogik o'quv yurtlari orqali shakllangan. Har ikki mamlakat tajribasi o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida nazariy bilimlar va amaliy tayyorgarlikni uyg'unlashtirish, shuningdek, ta'lim tizimini jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda takomillashtirib borish muhim ekanligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. B. X. Xodjajev. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent, 2017. "Sano-standart" nashriyoti. B. 238.
2. Izbullayeva G. "XII–XIII asrlarda ta'lim tizimi" maqola. Pedagogik mahorat, 2018. B. 41–44.
3. Hakimov A. "Sovet davri o'qituvchilarining kundalik hayoti". Ilmiy axborot, 2022. B. 316.
4. Mavlonova R. A. Umumiy pedagogika darslik. Toshkent, "Fan va texnologiyalar" nashriyoti, 2018. B. 345–390.
5. B. Ziyomammedov. Pedagogika o'quv qo'llanma. Toshkent, 2006. B. 5–13.
6. X. Ibragimov, Sh. Abdullayev. Pedagogika nazariyasi darslik. Toshkent, 2008. B. 7–21.
7. M. Abdullayeva. Ta'lim tarixi o'quv qo'llanma. Toshkent, 2013. "Muharrir" nashriyoti. B. 81.
8. M. Turayeva. "History of the Teacher Training Process in South of Uzbekistan". The Role of Science and Innovation in the Modern World, 2023, London, United Kingdom.
9. Anna Wloch. "The Development of Teacher's Education in England in the 19th Century" (2019).
10. Wendy Robinson. "Teacher Training in England and Wales: Past, Present and Future Perspectives" (2006).
11. Z. Zernyakova, I. "Modern Models of Pedagogical Education of Great Britain, Canada, and the USA". Science and Education: A New Dimensions. Pedagogy and Psychology, 2018, 11.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.